

OTDK-dolgozat

Budai Szilvia
(BA)

2012

Szélsőséges turisztikai kínálat

Extreme tourism supply

Kézirat lezárása: 2012. november 25.

Tartalomjegyzék

1	BEVEZETÉS	3
2	TURISZTIKAI DÖNTÉSEK VÁLTOZÁSA A TÖRTÉNELEM SORÁN	4
2.1	Ókor.....	4
2.2	Középkor	5
2.3	Újkor.....	5
2.4	XX. század.....	6
3	LEGÚJABB KOR ÉS AZ EXTRÉM IGÉNYEK.....	7
4	ÚJ TURISZTIKAI IRÁNYZATOK	8
4.1	Extrém sport- és kalandturizmus	8
4.1.1	Hazai viszonyok	11
4.2	Bevásárló-turizmus	14
4.2.1	Magyarország helyzete az európai bevásárló-turizmusban	14
4.2.2	Határ menti bevásárló-turizmus.....	15
4.3	Üzemanyag turizmus.....	17
4.4	Katasztrófaturizmus	18
4.4.1	Katasztrófaturisták 10 leglátogatottabb helye a világban.....	20
4.4.2	Hazai vonatkozás.....	21
4.4.3	Helyszín a közös emlékezésnek	22
4.4.4	A média szerepe	23
4.5	Sztrájk- és tüntetésturizmus.....	23
4.6	Globális felmelegedés turizmus.....	25
4.7	Szerencsejáték- és kaszinóturizmus.....	26
4.7.1	Szerencsejáték-függőség.....	27
4.7.2	A magyar kaszinóturizmus	27
4.8	Kábítószer-turizmus.....	28
4.9	Szexturizmus.....	29
4.10	Adóparadicsom-turizmus	32
4.11	Úrturizmus	33
5	ÖSSZEGZÉS.....	35

Irodalomjegyzék

Melléklet

1 BEVEZETÉS

Dolgozatom témájául a szélsőséges turisztikai kínálatot választottam. A téma rendkívül érdekesnek és megfoghatatlannak ígérkezett. Célom, feltárni a szélsőségesen alternatív turizmus iránt kibontakozó keresletet, az utazási döntések feltérképezése által. Hipotézisemre a választ, hogy mi is motiválja a turistát, kevés könyv, de annál több folyóirat és tudományos értekezés adta meg. Típusát tekintve szakirodalmi áttekintés jellegű, így főleg elméleti kutatásokat prezentál.

Feltáró munkám rövid történelmi áttekintéssel vezetem be, melyben a turisták utazási döntéseinek és motivációinak okát kutatom, az ókortól egészen napjainkig. A fő tartalmi részben számos szélsőséges turizmusfajtát sorakoztatok fel, jellemezve keresletét, kínálatát és kialakulásának okait.

E turizmusfajták bemutatásával lehetőségünk nyílik megérteni, miért is torzulhattak el a turisták döntései, miért keletkeztek újabb és újabb szélsőségek, mi motiválta a keresletet. Számot adok a különféle típusok helyzetéről és elképzelhető jövőbeni alakulásáról.

Napjainkban már nem annyira divat a tengerparti üdülés. Az igények más vizekbe terelték a különféle lehetőségekkel kecsegtető ajánlatokat. A kereslet típusa kiszélesedett, hétköznapiak és szokványosnak már semmiképp nem nevezhető.

A következőkben feltárom e döntések okait, értelmet adva az eltorzult turisztikai keresletnek és kínálatnak.

2 TURISZTIKAI DÖNTÉSEK VÁLTOZÁSA A TÖRTÉNELEM SORÁN

Ahhoz, hogy megértsük hogyan is változtak a turizmusban résztvevők döntési szokásai, meg kell ismernünk a turizmus történetét, mely az emberiség fejlődésének fő szakaszaihoz kapcsolódik. Ismerete hozzásegíti a modern turizmus megismeréséhez, ezáltal a jövőbeli tendenciák értékeléséhez. A történelem során az emberek mindig utaztak, céljuk az új helyek és kultúrák megismerése volt.

Napjaink turizmusának tömegszerűvé válásához a mindenkori politikai, gazdasági és kulturális viszonyokra történő visszapillantása ad magyarázatot. Megállapítható, hogy a turizmus ma ismert motivációi jórészt már adottak voltak az ókorban és a középkorban is egyaránt.^{1 2}

2.1 Ókor

A korai turizmus fő formái a hivatással járó, az üzleti, valamint a vallási célzatú utazások voltak. A kiterjedt birodalmak igazgatása gyakori utazgatást követelt meg. Némely utazási formák viszonylag korán kialakulhattak, mivel már a görögök is szabályosan szervezték a közönséget az olimpiai játékokra.

Elsőként a Római Birodalom alakított ki megfelelő feltételeket az utazáshoz. Úthálózatokat hoztak létre, melyek mellé fogadókat telepítettek, így az utazás is biztonságosabbá vált. Életük szerves részét képezték a gyógyhelyekre, fesztiválokra, szentélyekhez, rokonokhoz és barátokhoz történő utazás. Gyakoriak voltak a külföldi utazások is, melyek elsődleges úti célja Görögország és Egyiptom volt. A turisták látogatási, vásárlási és szárazföldön folytatott túrázási céllal érkeztek. A gyógy célú utazások beindulása szintén erre a korra tehető. Elterjedtek a vallásos jellegű utazások, melyek fő célja Betlehem és Jeruzsálem volt. A Birodalom életében rendkívül közkedvelt volt a városnézés, mely ma is turisták tömegét vonzza. Valójában legnagyobb mértékben

¹ http://hu.wikipedia.org/wiki/A_turizmus_t%C3%B6rt%C3%A9nete (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

² Tasnádi József [1988]: A turizmus rendszere. Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola, Szolnok, 15 o.

a világ hét csodája vonzotta különösen a turistákat, melyből a modern kor számára már csak egy maradványának látványa maradt fenn.³

2.2 Középkor

A római birodalom szétesését követően megromlott a közbiztonság és a közlekedési kapcsolatok is rosszabbodtak. A helyváltoztatások fő oka a városból a falvakba történő költözésre vezethető vissza.

A középkor feudális társadalmát a helyhez kötöttség jellemzi, nagy tömegeket csak a vallási indíttatású zarándoklatok mozgattak meg, melyek célpontja Mekka, Jeruzsálem és Róma volt. A munka és a szabadidő nem a termelési folyamat, hanem a társadalmi hovatartozás szerint vált külön. A keresztes hadjáratokkal elkezdődött a katonák, a kereskedők valamint a papok utazásai a középkori Európában.

A fiatal korosztály számára az utazás az egyetemek közötti diák és tanárcsere programokban nyilvánult meg. A kor jellemzői közé sorolható még a céhlegények szakmai felkészültségét elősegítő külföldi vándorlások.

2.3 Újkor

A nagy földrajzi felfedezések az utazások szempontjából nézve még nem mozgattak meg nagyobb tömegeket. A földutakat makadám utak váltották fel, ezáltal az útviszonyok javulásnak indultak, de igazi áttörést, csak a gőzmozdony és a vasút megjelenése eredményezett. A polgárosodással együtt új közönség és új turizmusformák jelentek meg. Az újkorban az anyagi helyzet javulásával bővült az utazókedvű privilegizált réteg, megjelent az „új középosztály”. Fő célként a gyógyfürdőhelyekre történő látogatást említhetjük meg, melyek háttérében a gyógyulni, illetve a pihenés iránti vágy állt.

Az angol udvarnál a fiatal nemeseket arra ösztönözték, hogy tanulmányaikat a kontinensen tett hosszabb idejű körutazással tegyék teljessé. Később az úriemberek neveltetésének szerves részét képezte a „Grand tour”, melynek keretén belül Európa

³ Tasnádi [1998] 17-18 o.

kulturális központjait látogatták meg. Ez a körutazás eleinte három évig is eltartott, majd az amerikaiak is átvették ezt a szokást és a túra időtartama fokozatosan néhány hónapra rövidült. A kerékpár felfedezésével megszülettek a mozgó kirándulások és üdülések, új színt hozott a turizmusba.

Az ipari forradalom hozta változások megteremtették a modern turizmus alapjait, ezzel az utazási igények bővülését eredményezve. Új társadalmi szektorként jelenik meg a városi lakosság, mely a rohamosan fejlődő vonatkirándulások fő közönségévé vált. A röghöz kötöttség felszámolásával a pénztőke tulajdonosai és közvetítői gazdaságukkal a külföldi utazások főszereplőivé váltak.

2.4 XX. század

A résztvevők oldaláról az utazások kialakulásához kétféle feltételre volt szükség. Az egyik a kereslet, melyet a szabadidő és az alapvető szükségletek kielégítése után fennmaradó szabadrendelkezésű jövedelem megléte jelent. A másik pedig az utazási indíték, melyet a motiváció testesít meg. A kínálat oldalán a tárgyi feltételek és szolgáltatások megléte szükséges ahhoz, hogy az utazási igények realizálódhassanak. Az újabb technikai fejlődést társadalmi változások is kísérték.

Belföldön népszerűbbé váltak a családi utazások, melyeknél a klasszikus szolgáltatások mellett a szórakoztató ipar kínálata is keresetté vált. A középosztálybeli angol turisták számára eleinte a tengerpartok jelentették a fő vonzerőt, majd a romantikus Riviérát a svájci hegyek követték. A vasút, a hajózás és a repülés kiteljesedése a tömegturizmus jelenségét vonta magával. A személyautó révén egyszemélyes utazásról is beszélhetünk. A repülőgép napjaink meghatározó eleme a hivatásturizmusnak és az interkontinentális utazásoknak. Megfogalmazták, hogy a fő helyváltoztatási és utazási formákat a motiváció-vonzerő páros együttes létrejötte határozza meg.

A két világháború között már a kormányok is felfigyeltek a turizmusra. Egymás után jöttek létre a különböző kormánysszervek, melyek alapvetően a nemzeti propagandatevékenység ellátására és statisztikai számbavétel meghatározására

fókuszáltak. A második világháború után a nemzetközi utazások és azok gazdasági hatásai kerültek előtérbe.⁴

3 LEGÚJABB KOR ÉS AZ EXTRÉM IGÉNYEK

A turizmus definíciójából következik, hogy a turistává válás sokféle motiváció hatására történhet. Az eltérő motivációjú és eltérő pszichográfiai tulajdonságokkal rendelkező turisták különböző módon hathatnak a meglátogatott területre. Ennek oka, hogy különböző turisztikai tevékenységekben vesznek részt, eltérő költségstruktúrával rendelkeznek, eltérő szintű turisztikai és általános struktúrát igényelnek. Különböző ideig tartózkodnak az adott desztinációban, eltérő hát kulturális háttérük. Plog (1973) ez egyéneket személyiségvonásuk alapján két csoportra osztotta. A megszokott élményeket keresőket pszichocentrikusnak, míg a teljesen új irányzat után érdeklődőket allocentrikusnak nevezte. Plog az USA népességét vizsgálta és megállapított, hogy a két személyiségtípus tábora egyensúlyban van, de még többen vannak azok, akik a két szélsőség között helyezkednek el, ők a midcentrikusok.

A legújabb kor extrém igényei nem alakulhattak volna ki az allocentrikusok megjelenése nélkül. Ők kedveli a turisták által kevésbé látogatott úti célokat, az új élményeket. Aktivitási szintjük magas, szívesen keresnek fel új és szokatlan desztinációkat. Közlekedés szempontjából előnyben részesítik a repülést. A más kultúrákból származó emberekkel való találkozás lételemük. A kielégítő étkezést és szállást nem feltétlenül modern körülmények között képzelik el; a szervezett utak során kellő mennyiségű fakultatív idő eltöltése és a rugalmasság fontos számukra.⁵

⁴ Tasnádi [1998] 28. o.

⁵ Puczó László-Rácz Tamara [1998]: A turizmus hatásai. Aula Kiadó Kft. Székesfehérvár 28-30 o.

4 ÚJ TURISZTIKAI IRÁNYZATOK

A turizmus fejlődése, valamint turisták és a helyi lakosok között kialakuló kapcsolat következtében a desztináció életében megjelennek, illetve felerősödnek a deviáns jelenségek, mint az alkoholizmus, a kábítószer-fogyasztás, a szerencsejátékok, a bűnözés vagy épp a prostitúció. A XX. század végén a világgazdaságban végbemenő egyik legjelentősebb változásként a fogyasztói szokások átalakulását tartják számon. Mélyrehatóan, egyaránt befolyásolta a keresletet és a kínálatot. A turizmusban ez a jelenség a turisztikai kínálat minőségi javulását és diverzifikációját vonta maga után, továbbá hozzájárult a turisták rendelkezésére álló információk mennyiségének és minőségének növeléséhez.⁶

4.1 Extrém sport- és kalandturizmus

Olyan szabadidős tevékenységeket sorolhatunk ide, melyek jelentősen eltérnek a megszokottól, különleges helyszínen űzhetők és speciális felszerelést igényelnek. Extrémítását a szokatlan élmények adják, végzése során nem ritka az erőfeszítésekkel és izgalommal terhelt test-lelki állapot sem.⁷

A kalandturizmusként emlegetett idegenforgalmi tevékenység részben összemosódik az extrém sportokkal. Amennyiben a turista ilyenén venne részt, három jellemzőből legalább kettő ráillik: fizikai tevékenységet végez, ez alatt kulturális cserére vagy kommunikációra nyílik lehetősége, valamint megtapasztalja a természet közelségét. Akkor beszélhetünk izgalomról, ha a turista kibillen komfortzónájából, mely elérhető kulturális sokkal, esetleg olyan tevékenységgel, melyhez nagyfokú erő kifejtés szükséges, illetve, ha az egyén fizikai veszélyhelyzetet érzékel.⁸

⁶ Puczó-Rácz (1998) 169.o.,326. o.

⁷ http://hu.wikipedia.org/wiki/Extr%C3%A9m_sport (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

⁸ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Kalandturizmus> (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

Ilyen tevékenységeknek a következők számítanak: hátizsákos túra a vadonban, hegymászás, sziklamászás, hegyi kerékpározás, rafting, bungee jumping és egyéb túlélőtúrák. Extrém sportoknál szóba jöhet még az aszfaltszánkó, a snowboard, a skateboard, a tandemugrás, a fying-fox, az ejtőernyő, a siklóernyő, a canyoning és a bűvárkodás.

A veszélyesők már-már az emberi teljesítőképesség és biztonság határait feszegetik; így jellemezhetnénk az extrém sportok szerelemeseit, akik története nem is oly messzire nyúlik vissza.

Sherman Poppen, michigani mérnök egy szánkón állva siklott le egy hegyoldalon, mikor is a látvány hatására, új ötlettől vezérelve két sílécet összefabrikálva elkészítette az első hódeszkát. Mindez 1965-ben történt, mára egy páratlan sikertörténetet tudhat magáénak, napjaink talán egyik legextrémebb sportágának, a hódeszkázásnak kezdetét jelentette.

Jake Burton Carpenter a hódeszkát a lábára erősítette, megalkotva ezzel a snowboardkötést. Kezdetben a sportág kevésbé számított népszerűnek. 1985-ben az USA síterepein nem szívesen látott vendégek voltak a hódeszkások, csupán 7 százalékot jelentettek, sporteszközük nehezen irányíthatónak és veszélyesnek bizonyult. Az évek folyamán egyre tökéletesedve Észak-Amerika télisport-központjaiban már 97 százalékában engedélyezett lett. Napjainkban pedig meghaladja a hagyományos sízés szerelmeseinek táborát. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság 1995-ben a téli játékok versenytárába emelte.

A hódeszkások pályafutása látványosan mutatja meg, hogy az extrém sportok egymást is gerjesztik. A gördeszkások (skateboard) saját sportjuk téli változatát látták a snowboardban, míg vízi változatát a hullámlovaglásban (surfing).⁹

1963-ban Kaliforniában megtartott első gördeszka verseny után két évvel az amerikai orvosszövetség és biztonsági szakértők veszélyesnek minősítették. A hetvenes években újabb fellendülés következett, megjelentek a sportág számára létesített parkok, magazinok és könyvek. Könnyebben irányítható és szélesebb deszkákat terveztek, megjelentek a

⁹ <http://www.msbsz.hu/a-snowboard-tortenete/a-snowboard-tortenete-c18> (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

hivatalos versenyzők, akik hatalmas összegeket trükköztek össze tudásukkal. A sportág öltözködési divatot teremtett és az amerikai fiatalok körében a hatodik legnépszerűbb sportág. A fiatalok félelmeinek és fizikai teljesítőképességének határait feszegetik, adrenalin bombát robbantva a szervezetben. Főszerep a sebességé, a magasságé és a látványé.

Fontos, hogy a sportág újdonságot hordozzon, és jó marketingje legyen. A hódesházazás extrém sportnak számít, míg a hagyományos sízés nem.

Az extrém kategóriák közti átmenetet nem csak ez példázza. A vadvízi evezés (rafting) szelídebb formája a mesterséges folyamon megrendezett szlalom, mely 1972 óta szerepel a nyári olimpiák listáján. 1970-es években alakult ki a mountain bike sportja, mely megerősített kerékpárral való közlekedést foglal magában a hegyi viszonyok között. 1996-ban debütált először Atlantában a játékok programján. 2008-ban Pekingben került először megrendezésre a terepmotorozás, mely az 1969-ben hódító útjára induló BMX (Bicycle Motocross) egyik alternatívája. Itt nem a gyorsaságról, sokkal inkább az eszközzel végrehajtott mutatványokon van a hangsúly.¹⁰

Annyi bizonyos, hogy még jó ideig nem fog szerepelni az olimpiai versenyszámok között a bázisugrás, melynek extrém jellegét senki sem vitatja. Ez egy szójátékkal magyarra fordított sportágot jelöl: BASE (building-épület, antenna-antenna, span-híd, earth-föld). A résztvevők rendkívül magas objektumokról vetik magukat a mélybe speciális ejtőernyővel felszerelve, mely eddig a legveszélyesebb ágnak számít a sporttörténelemben. Azt nem lehet tudni pontosan hányan próbálták ki a bázisugrást, mely elméletileg az adott objektum tulajdonosának engedélyétől függ, de az extrémítással összefüggésben gyakran a biztonsági embereket kizárva hajtják végre ugrásaikat. Ellenben pontos kimutatást vezetnek arról, hogy hányan küzdtek már le a BASE nevében foglalt négy kategóriát. Ennek keretén belül sorszámokat kérhetnek a bátor jelentkezők. 1981-ben adták ki az elsőt, az ezrediket pedig 2006-ban. 1980-as évektől kezdve a kategóriában már versenyeket is rendeznek, ilyen helyszín például a Kuala Lumpurban található 450 méternél is magasabb Petronas-tornyok.

¹⁰ Poór Csaba, (Veszélyesők). *HVG*, XXVIII. évfolyam.(2006). 46-48.o.

Ha már extrém, nem szabad kihagynunk a bungee jumpingot sem. David Kirke egy átmulatott éjszaka után 1979. április 1-jén, a bolondok napján a Clifton függőhídról egy erős gumikötéllel a bokáján, frakkban és cylinderben és egy üveg pezsgővel a kezében a mélybe vetett magát; ezzel végrehajtva az első modern gumiköteles ugrást, a bungee jumpingot. Meg kell jegyeznünk, hogy Kirke nem egy magányos bolond volt, hanem az Oxfordi Egyetem Veszélyes Sportok Klubjának ötletgazdája és vezetője. Ő nevéhez fűződik még a sárkányrepülés európai meghonosítása is.

4.1.1 Hazai viszonyok

Az extrém sportokat előnyben részesítők Magyarországon is hódolhatnak kedvenc időtöltésüknek, de erre nem minden esetben van lehetőség. A kedvezőbb földrajzi adottságok miatt sokan utaznak a szomszédos országokba, valamint távolabbi helyekre.

Hazánkban is a határ a csillagos ég az extrém sportok területén. Lehet, épp sokszínűségéből adódik, hogy nincs irányító szerve országunkban. A Magyar Extrém sport- és Rekreációs Szövetség (MERSZ) sem ilyen, tagsága szándéka szerint inkább elit klubnak tekinthető. Feladatuk közt szerepel az extrém sportokhoz nélkülözhetetlen biztonság-és élménytechnika normáinak megfogalmazása. Klubjukból kizárásra kerülnek, akik képzettség nélkül és balesetveszélyesen szerveznek túrákat.

Itthon a kilencvenes években vetették meg lábukat a túráztatások, mely folyamatosan és nagy sikerrel terjeszkedik. Az elnevezés idehaza is hajlik a kaland sport elnevezés felé. Egyik legkedveltebb extrém sport a rafting, melynek terén ötven fölé tehető a túraszervező klubok és egyesületek száma. E sport szempontjából az életkor nem döntő tényező. Raftingolni tehát gyerekek is tudnak megfelelő biztonsági előírásokat betartva, viszont a barlangászathoz, a bűvárkodáshoz vagy a hegymászás extrémebb fajtáihoz megfelelő fizikai paraméterekkel kell rendelkezni.

A magyar extrém sport-piac egyértelmű bővülést mutat, mivel az emberek kezdik megismerni lehetőségeiket e kínálat terén. Nem jellemző, hogy csak a tehetősebb réteg űzné ezt a sportfajtát. Az anyagi helyzet csak abban mutatkozik meg, hogy ki hol űzi ezt,

így a szomszédos országok a középosztály részére is megfizethetők. Sajnos hazai infrastruktúráját tekintve igen csekélyek a lehetőségek, ezért a magyarok nagy része külföldre jár „extrém sportolni”. Erőss Zsolt az első magyar, aki 2002-ben megmászta a Mount Everestet. A hegymászás már kevésbé számít extrémnek, melynek oka az ősi eredetre vezethető vissza. Lényege nem a hegygel való viaskodásban keresendő, hanem a magassághoz és a rendkívüli körülményekhez való alkalmazkodásban.

4.1.1.1 Extrém sportok biztosítása¹¹

Részlegesen több tízezer járulékfizetőt zártak ki a sürgősségi egészségbiztosítási ellátásból. Ők azok a sportolók, akik tevékenységét a kormányrendelet [217/1997. (XII. 1.)] által extrémnek nyilvánították. A reform szellemében az egészségpénztár nem fizet a különösen veszélyes, azaz extrémnek minősített sport közben ért balesetek után. Ide tartoznak: vízisízés, jet-ski, vadvízi evezés, hegy- és sziklamászás az V. foktól, magashegyi expedíció, bázisugrás, barlangászat, roncsautó sport, rally, hőlégballonozás, félkezes és nyílttengeri vitorlázás, sárkányrepülés, ejtőernyőzés, paplanernyőzés, műrepülés.

E sportok listáját azért is támadja több sportszövetség, mert az Egészségügyi Minisztérium nem egyeztetett velük a törvényről, valamint a baleseti statisztikák nem támasztják alá diszkriminációt.

A törvénymódosítás előtt nem „számolgattak” az Egészségügyi Minisztériumban; mivel az Országos Egészségpénztárnál nem található adatok az extrém sport-balesetekről, mivel a balesetek okát sok esetben nem jelentik. Az újfajta biztosítási rendszer bevezetését indokolja, hogy el kell különíteni a társadalombiztosítás által mindenkiért történő kockázatvállalást a részleges térítéssel; vagy csak a külön biztosítással igénybe

¹¹ Papp Emília, (Bátraké a balszerencse). *HVG*, XXIV. évfolyam. (2007). 101.o.

vehető szolgáltatásoktól. Így a biztosítási csomagból kivették az extrém sportok közben elszenvedett baleseteket, csupán az életmentő beavatkozások maradtak ingyenesek.¹²

4.1.1.2 Turisztikai vállalkozások sikerei

Felszabadult a kalandturizmusban lehetőséget látó kisvállalkozások fantáziája. Felmerül a kérdés, hogy egy ilyen új keletű vállalkozás meg tud-e élni, fenn tud-e maradni komolyabb múlt nélkül.

Kozák Tamás nem mérlegelt, hanem turisztikai vállalkozásba kezdett **Csongrád-Bokroson**, mondván, hogy „*itt nincs semmi, végre legyen valami*”. **Vadnyugati díszletvárost** hozott létre, a közösséget bevonó show-műsorral kiegészítve. A megcélzott csoportba főként a fiatal korosztály tartozik, de a felnőttek is egy igazi kalandban vehetnek részt, ha ellátogatnak a Western birodalomba. A vállalkozás sikerének egyik biztos alapja, hogy nem bízta a véletlenre a reklámot. Átlátható internetes honlapot készített és számos közösségi oldalon elérhető szolgáltatása, melyet két hónap alatt több mint ezren próbáltak ki a valóságban.

Hosszabb tervező és előkészítő munka után nyílt meg **Ópusztaszeren a Csillagösvény**. A vesszőfonat- és sövénylabirintus mellett számháborúpálya és útvesztők logikája alapján működő szabadtéri társasjáték kipróbálására van lehetőség 2,5 hektáron. A siker titka nem csak a remek ötletnek köszönhető, hanem az országos jelentőségű és vonzerejű Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark közelségének. A tulajdonos szintén nagy hangsúlyt fektet a reklámra és a vendégek elégedettségének vizsgálatára. Két hónap alatt kétezer látogatóval büszkélkedhet.

A hazai vállalkozások sikerének kulcsa a kalandturizmus terén az érdekes, korszerű és folyamatosan fejlődő vonzerőben keresendő. Természeresen, mint minden beruháráshoz,

¹²<http://www.dehir.hu/debrecen/a-korhazak-szerint-nem-egyertelmu-mi-szomit-extresportnak/2012/08/30/>
(letöltés dátuma: 2012.10.15.)

ehhez is anyagi háttér szükséges, de másik fontos tényezője a jó és kreatív ötlet. A megfelelő marketingtevékenység és reklám már nem csak a tulajdonos feladata, hanem a térség érdeke is. Napjainkban az marad versenyképes, aki páratlan vonzerővel rendelkezik és különleget tud nyújtani.¹³

4.2 Bevásárló-turizmus

A bevásárló-turizmus értelmezése a vásárlás helyszínétől, terjedelmétől és a vásárlásban résztvevő turista motivációjától függően eltérő lehet. E tényezők alapján üzleti-, szolgáltatás-, szabadidős- és spontán vásárlást különböztethetünk meg.

A bevásárló-turizmus hagyományos értelmezése az áruvásárlási célú bevásárlásokat foglalja magában. A turista elsődleges motivációja, valamint turisztikai tevékenysége a vásárlás. Az a résztvevő, akinek költési struktúrájában az áruvásárlásra fordított összeg meghaladja teljes költségének minimum felét, bevásárló turistának tekinthető. Az üzleti és a szolgáltatásvásárlás utazásai leggyakrabban az országhatáron túlra irányulnak és szálláshelyek igénybevétele nélkül zajlanak.¹⁴

4.2.1 Magyarország helyzete az európai bevásárló-turizmusban

Az Economist Intelligence Unit (EIU) által 2011-ben készített kutatásból kiderült, hogy a nemzetközi bevásárló-turizmus szempontjából Budapest Európa 10. legkedveltebb városnak számít. 33 európai nagyváros vonzerejét vetették össze. Minden várost 5 kategória (üzletek, színvonal, kényelem, szállodák, közlekedés) és 38 szempont szerint értékelték. Országunkat megelőzte: London, Madrid, Barcelona, Párizs, Róma, Berlin,

¹³ http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/extrem_turisztikai_vallalkozasok_sikerei/2235003/

(letöltés dátuma: 2012.10.15.)

¹⁴ http://itthon.hu/site/upload/mtrt/Turizmus_Bulletin/00_12/R-33.htm (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

Lisszabon, Amszterdam és Prága. Ellenben olyan városokat utasítottunk magunk mögé, mint: Milánó, Bécs, Isztambul, München, Moszkva és Dublin.

A kimutatásból egyértelműen kiderül, hogy a nemzetközi bevásárló-turizmus piacán maradni megfelelő kényelem biztosításával, az elérhetőség és az ár reális egyensúlya szükséges.¹⁵

4.2.2 Határ menti bevásárló-turizmus¹⁶

Egy 2004-es HVG újságcikk a bevásárló-turizmus újabb virágkoráról írt. A magyar lakosok az Európai Unió keleti határait ostromolják, egy részük saját felhasználásra vásárol, a legális kereteket kihasználva, a másik fél a jövedéki termékek mellett a viszonteladással is próbál plusz jövedelemhez jutni. Legújabb slágercikkek az olcsó élelmiszer, a dohányáru, az alkohol és a cukor.

A nagyváradai szupermarketben a Magyarországról érkezők többség olcsóbb ruházati cikkeket és lábbelit vásárol, valamint a drágább, minőségi termékeket, például kézi festésű porcelánedényeket. Szintén egy nagyváradai Metro Cash&Carry üzletben a hétköznapi forgalom harmadát, míg a hétvégeinek akár felét is a magyar turisták adják. Beindult a cukorturizmus, mivel a 2004. májustól bevezetett uniós szabályozás értelmében megszűnt a magánszemélyekre vonatkozó 50 kilós behozatali korlátozás. A remek üzletből nem csak az áruházak akarják kivenni részüket, de a határ menti falvakban illegálisan kereskedő zugárusok is lehetőséget látnak benne.

A magyar bevásárló-turizmus Szerbiában is virágzik, melynek legfőbb vonzereje a szabadkai bolhapiac. 2004-ben még csak 6 fedett csarnokban volt, melyek száma rohamosan bővülni kezdett. Az árak a magyarok számára mesébe illők: Adidas, Puma és Nike szabadidőruhák az itthoni ár harmadáért. Valószínűleg ezek török hamisítványok, de a fogyasztót nem mindig a minőség utáni vágy hajtja, hanem a külsőségek mutatása. A

¹⁵ http://www.elelmiszer.hu/fmcg_szakmai_hirek/cikk/budapest_a_nemzetkozi_bevasarloturizmus_elvonala ban (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

¹⁶ s.n.,(Magyar vándorok). HVG, XXVI. évfolyam.(2004). 6-9.o

tradicionális szerbiai portékákat, a tiszta szeszt, a konyakot vagy épp a pálinkát a hazai ár feléért szerezhették be.

Szabadka alig győzi a magyarok bevásárló rohamát, ellenben a szomszédban lévő szegedi bolhapiac pang, pavilonsorok néptelenedtek el, átvette helyüket a kínai áruválaszték. Pozitívumként említhető, hogy a rendfenntartás dolga visszaesett, ugyanis a zsebtolvajok követték a keresletet.

Ukrajnai szomszédunk ungvári parkolóiban is szinte minden második autó magyar. Slágercikk a cigaretta, melyet a hazai ár negyedéért lehet beszerezni. A többség csak tankolni érkezik, a határhoz közeli benzinkúthoz.

Szlovákiát sem kímélték meg a magyar bevásárlók. Legkeresettebb az üzemanyag, az édesség, a hús, a friss zöldség-gyümölcs és a tejtermékek. Ezen az EU–csatlakozás nem változtatott különösen, egyetlen változás a vámosok jelenlétének eltűnése lett.

Románia csatlakozása az Európai Unióba visszavetette a bevásárló-turizmus az elmúlt időszakban, írja a HVG 2012 januárjában megjelent cikke. Ez arra vezethető vissza, hogy a fogyasztói árak között már nincs nagy különbség.¹⁷

Pár hónappal később ismét fellendült a bevásárló-turizmus a határ menti megyékben, ezúttal azonban nem a magyarok járnak külföldre, hanem a szomszédos országokból jönnek vásárolni a határ innenső oldalára. A szerbiai sorozatos áremelkedéseket nem követik a fizetések emelkedése, ezért kezdődtek el a bevásárló túrák Magyarországra, ahol főleg élelmiszert vásárolnak.¹⁸

¹⁷ http://hvg.hu/itthon/20120122_bevasarlo_turizmus_hatar_menti_megyek (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

¹⁸ http://hvg.hu/kkv/20120423_bevasarloturizmus_szerbia (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

4.3 Üzemanyag turizmus

Az „üzemanyag-turizmus” évek óta súlyos gondot okoz Magyarország számára, azon belül is elsősorban az Észak-alföldi régiónak. Az elmúlt évtizedben a jelentősen emelkedő üzemanyagárak hatására alakult ki az „üzemanyag-turizmus”, azaz országunk egyes, harmadik országokkal, azok közül is elsősorban Ukrajnával határos területein a vám- és adómentes üzemanyag-behozatal, valamint az ezzel való kereskedelem. E a tevékenység napjainkra oly mértéket öltött, hogy már az állami költségvetés bevételeire is kihatott.¹⁹

Sok autós azt is mérlegeli, hogy jobban jár-e a „nyugati” üzemanyaggal, valamint arra is gondolniuk kell, hogy nem teszik-e tönkre a motort a keleti vagy a déli szomszédoknál. Erre számos autószerelő tapasztalatából következtetnek, akik gyanúsak tartják az olcsó kutakat. Nem nevezhető az ár egyértelmű útbaigazítónak, hiszen a diszkontáruházak olcsó kútjai nem az üzemanyag minőségének rontásával érik el a nagyobb bevételt, hanem a keresztfinanszírozással kialakított vevőcsalogató áraiakkal. Azt állítják, mára a csalás már kiment a divatból, hiszen az európai szabványon alapuló uniós irányelv határozza meg a 95 oktános benzin minőségét egész Európában. A Magyarországot ellátó töltőállomáshálózatnál az üzemanyagok között nincs minőségi különbség. A társaságok speciális adalékanyagokkal látják el saját márkázott termékeiket.

Az olcsó benzin magánimportjában a keleti és déli szomszédos országok közül nevezetesen Ukrajna mondható a legproblémásabbnak. Itt is, mint Szerbiában azzal van a legtöbb gond, hogy még mindig túl sok ként tartalmaz az üzemanyag. A határ túloldaláról rendkívül gyakran érkeznek olyan járművek, amelyek spórolási szándékkal vásárolt rossz üzemanyag miatt hibásodtak meg. Míg Közép-Európában általában javul az üzemanyagok minősége, addig Romániában egyre több probléma üt fel fejét. Ellenben a magyar turisták egyik kedvelt célpontjának számító Horvátországban egyre növekvő minőségjavulást mutattak ki.²⁰

¹⁹ <http://ado.hu/szaklap/ado-kodex/2012-7-1v1/az-uzemanyag-turizmus-visszaszoritasa-1>
(letöltés dátuma: 2012.10.17.)

²⁰ Németh András, (A szomszéd benzinje). *HVG*, XXXIII. évfolyam. (2011). 56-58.o

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2012. március elejétől fokozottan ellenőrzi az ukrán határszakaszon az üzemanyag vám- és adómentes magáncélú behozatalát. Ellenőrzi, hogy az üzemanyag behozatala személyes használatra történik-e, vagy esetleg annak jellegéből és mennyiségéből kereskedelmi behozatalra következtethetnek. Abban az esetben, ha az utóbbi igazolódna be csak az általános forgalmi- és a jövedéki adó megfizetése után engedélyezhető behozatala az ország területére. Adómentesen egy teljes tank mellet még 10 liter üzemanyag behozatala engedélyezett. A NAV számítása szerint a szigorú ellenőrzések következménye a határátkelőhelyek forgalmának csökkenését fogja eredményezni és felgyorsul a határátlépés.²¹

A NAV bejelentette, hogy a határon történt intézkedések következtében az üzemanyag forgalmazása a határról áttevődött a legális üzemanyagtöltő állomásokra, ezért a továbbiakban is fokozott ellenőrzésre lehet számítani.

Az objektív felmérésektől függetlenül a térség számos államában elégedetlenek a hazai üzemanyagokkal és a legtöbben a szomszédéra esküsznek. Mosolyra adhat okot, hogy sokan úgy tartják, hogy az osztrákoknál vásárolt benzintől szinte repül az autó, addig a horvát autók a szlovén vagy a magyar üzemanyagtól kapnak szárnyra.

4.4 Katasztrófaturizmus

A katasztrófaturizmus pontos meghatározására még nem született egyöntetű válasz. Sokan ide sorolják az olyan történelmi emlékhelyek megtekintését, ahol valamikor bármi nemű tragikus esemény vagy gyilkosság történt. Mások szerint e turizmusfajtába csak az olyan helyekre vezető utak sorolhatók, ahol még „meleg” a szerencsétlenség nyoma és mindmáig veszélyes a helyre történő eljutás. Az turistát elsősorban nem a segítségnyújtás, hanem a katasztrófa sújtotta helyszín iránti kíváncsiság hajtja. A kíváncsiság; mely az emberi természetből fakad és az egyik legerősebb motiváció. Olyan helyekre látogatnak el, melyek emlékét mások nem szívesen őriznék meg: vulkánkitörés sújtotta falvak,

²¹ <http://privatbankar.hu/ado/lealdozoban-az-ukrajnai-uzemanyag-turizmus-246499> (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

cunami, háborút vívó országok, hurrikánok, terrorcselekmények, fogolytáborok helyszínei. A katasztrófaturista számára ezek nem riasztóak. Első kézből élhetik át a borzalmat, természetesen nem szenvedő alanyként, hanem egy kényelmes megfigyelő szerepből, mely alatt a békés otthonba való visszatérés lehetősége ad nyugalmat.²²

A katasztrófakeresők elenyésző arányt képviselnek a világ turistaforgalmában és inkább az egyéni akciók, semmint a szervezettség jellemzi őket.

Természetesen akadnak kivételek is. A thaiföldi állami idegenforgalmi hivatal magáncégek és fapados légitársaságok bevonásával, valamint olcsó szállodákkal összefogva, szervezett túrákat indítanak a katasztrófahelyszínekre. Egy bosnyák vállalkozó „Mission Impossible” jelszóval indít kirándulásokat a volt háborús területekre, a szarajevói piactérre vagy épp a srebrenicai mészárlás helyszínére. A Van Aemstel Producties amszterdami székhelyű utazási iroda Gyilkosságtúra csomagajánlatuk keretén belül a közelmúlt legvérfagyasztóbb gyilkosságainak illetve terrorcselekményeinek helyszínére kalauzolja el a résztvevőket, igen borsos áron.²³ Ennek ellenére nem szenvednek érdektelenségtől ajánlataik. Nem kímélték a turisták a 2002-es német- és csehországi árvíz helyszíneit sem. A legtöbb kárt elszenvedett dél-csehországi városka (Cesky Krumlov) vezetése látva az érdeklődést, saját kezébe vette az árvízutazás-utak szervezését, ezáltal bevételt remélve az árvízi károk enyhítésére. Aki ennél is borzongatóbb élményre vágyik, annak lehetősége van akár a csernobili erőmű katasztrófa sújtotta területére utazni, melyhez két kijevi székhelyű utazási iroda ajánlata közül is választhat.

Ezen példák csak töredékét képezik a külföldön kigondolt és megvalósított katasztrófa-kíváncsiság fókuszú ötleteknek, melyek mentesek a visszafogottságtól és gyakran morbid kínálat felsorakoztatásától.

Számszerű adatokkal nem jellemezhető pontosan a forgalom, de mindenesetre épp elég ahhoz, hogy kivívja a helyiek ellenszenvét. A lakosság kellemetlenül érzi magát, és segítség helyett csak a bámulók fotózásait kapja osztályrészül. A turisták meg akarják

²² <http://www.utazas.ma/katasztrofaturizmus> (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

²³ <http://feol.hu/hirek/gyilkossagtura-1197005> (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

mutatni barátaiknak, rokonaiknak mire képes a feldühödött természet. Ezzel ellenben akkor sem járnának jobban a helyiek, ha a turista máshol költené el pénzét. Igaz egyeseket nem csak a kíváncsiság, hanem a segítőkészség is motivált, gyakran ők sem tudják, mire vállalkoznak. A The Time of India című angol nyelvű indiai lap például a „cunami második hullámának” tekintette a külföldről érkező önkénteseket, akik bár tömegével jöttek, sok hasznukat nem tudták venni. Az idegenek többségének igazából fogalma sincs, mivel tudna igazán segíteni. Jól példázza ezt, hogy már vittek trópusi éghajlatú országba sí dzsekit és téli sapkát.²⁴

4.4.1 Katasztrófaturisták 10 leglátogatottabb helye a világban

A következő felsorolásban azon helyszíneket foglaltam össze, melyek az elborzadni vágyó turisták legnépszerűbb úti céljai közé tartoznak. Sokakat elgondolkodtatnak e helyek, vannak, akik úgy vélik ez nem jelent mást, mint halottgyalázást, de mégis szükség van rájuk, hogy az emberek eltöprengessenek, így az ott történetekhez hasonlók többé ne fordulhassanak elő. Íme, a világ legmeggrázóbb úti céljai, melyeket nem lehet elfelejteni:

- A Vezúv vulkán kitörése által hamu alá temetett Pompei a katasztrófaturisták egyik első és klasszikus célpontjának számít.
- A Tuol Sleng Népi Múzeum állít emléket annak a több millió kambodzsainak, akiket ott kínoztak meg vagy végeztek ki a hetvenes években.
- A ruandai Murambi iskolában 1994-ben 27 ezer embert gyilkoltak meg, a múzeumban ma is több száz holttest látható.
- A Ground Zero ma is kísérteties látványt nyújt, mely a 2001. szeptember 11-én megsemmisült New York-i Világkereskedelmi Központ két ikertornyának helyén áll.
- A romániai elárasztott Bözödújfalú romjai ma is szomorúan emlékeztetnek az ott történetekre.
- A London Dungeona történelem híres kínzási technikáit és kivégzési módszereit eleveníti fel rendkívül élethűen és korhatárosan.

²⁴ Poór Csaba, (Háztüznézők). HVG, XXVII. évfolyam. (2005). 56-58.o

- Az auschwitzi haláltáborban több mint egymillió embert végeztek ki; ma emlékmúzeum mutatja be a rémes múltat.
- A csernobili atomkatasztrófa elhagyatott helyszínére: a reaktornál valamint a szellemvárosban idegenvezetést tartanak.
- Nanjingban az 1937-ben a japánok által több mint 300 ezer embert gyilkoltak meg, a mészárlás áldozatainak emléket állítottak.
- Emlékparkot létesítettek a hirosimai atomrobbanás helyszínén, mely a béke megteremtésének fontosságára hivatott felhívni a figyelmet.²⁵

Ugyanaz a szörnyülködési vágy és kíváncsiság hajtja e helyszínekre az utazót, mely egy közlekedési szerencsétlenség vagy egy rendőrségi akció esetén készletre megállásra és bámészkodásra a járókelőt. Nem meglepő tehát, hogy a kíváncsiság a katasztrófák helyszínére is kiterjedt, hiszen mindig lesznek materialista típusú emberek, akik személyesen, kézzel fogható formában szeretnék meggyőződni a valóságról. E kíváncsiság minden emberben ott rejtőzik, a különbség csupán annyi ki milyen mértékben szab határt kibontakozásának.

4.4.2 Hazai vonatkozás

2010. október negyedikén következett be Magyarország eddigi legsúlyosabb ipari katasztrófája. A Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt. tulajdonában lévő Ajkai Timföldgyár vörösiszap-tárolójának gátja átszakadt, melyet Ajka és Devecser között létesítettek. Mintegy 1,8 millió köbméternyi mérgező vörös iszap zúdult Kolontárra, Devecserre és Somlónásárhelyre. Az erősen lúgos és maró hatású ipari hulladék megközelítőleg 40 négyzetkilométeren terült szét, felbecsülhetetlen ökológiai és gazdasági károkat okozva a térségben. A tragédia tíz emberéletet követelt, 150 sebesültet és mintegy 300 család vált földönfutóvá.²⁶

²⁵http://www.femina.hu/utazas/kepes_cikkek/megrazo_kepek_a_katasztrofaturistak_10_kedvenc_helye_a_vilagban?img=9#kepecikk (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

²⁶http://www.femina.hu/utazas/a_katasztrofaturizmus_menti_meg_devecsert_es_kolontart (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

Sok katasztrófa turista a katasztrófát követően még nem bukkant fel, mert a vörösiszapot radioaktívnak nyilvánították. Természetesen az idő múlásával egyenes arányosságban megjelentek a bémészkodók is. Akadtak viszont, akik segítségnyújtás céljából utaztak a területre. A Nemzeti Segélyvonal, illetve a Vöröskereszt támogatók hadát próbálta megnyerni a károsultak támogatásának érdekében. Mindkét szervezet telefonos hálózathoz történő hívásokkal kérte a lakosság segítségét, melynek alacsony díja a hétköznapi kevésbé tehető réteget is egy hívásra készítette. Emellett az OTP bankszámlát nyitott a károsultak megsegítésére, ahová szintén az adományok beérkezését remélték. A családok természetesen itt is megjelentek, akik a Magyar Vöröskereszt, a Magyar Rádió és a Magyar Televízió nevében adományokat próbáltak kicsalni a lakosságtól.²⁷

4.4.3 Helyszín a közös emlékezésnek

A katasztrófa sújtotta településeken olyan helyszíneket szeretnének létesíteni, melyen nem a katasztrófa sötét oldaláról népszerűsít, célja sokkal inkább a szolidaritás és a nemzeti emlékezés. A nyilvánosságra hozott tanulmányban szerepel egy olyan világtalálkozó létrehozása, mely értelmében minden évben Csernobil, Fukushima és Bhopál delegáltjai Kolontárra illetve Devecserre látogatnának. A találkozó célja, felhívni a média és a világ figyelmét a felelősségteljes ipari termelés fontosságára.

A tervek között szerepel továbbá egy múzeum megalapítása, ahol a legsúlyosabb történelmi katasztrófákat sorakoztatnák fel közönséges fényképeken és tudósításokon keresztül, az emberi oldalt is figyelembe véve. A kiállítás témája foglalkozni kíván a segélyszervezetek munkájával, az önkéntesek magatartásával, valamint a tragédia közvetlen elszenvedőivel és reakcióival.

Felmerült egy tematikus útvonal kialakításának gondolata is, melyen keresztül a katasztrófa előtti, illetve utáni állapotokat mutatnák be. 2012 nyarán lezárult e bemutató tanösvény létrehozásának első üteme Kolontáron, mely értelmében az emlékpark és a sétányok kialakítása 55 millió forintba kerülnek. A tanösvény befejezéséhez szükséges

²⁷ http://hu.wikipedia.org/wiki/Ajkai_v%C3%B6r%C3%B6siszapkatasztr%C3%B3fa

(letöltés dátuma: 2012.11.05.)

pályázatot 2012 augusztusában nyújtották be, így a második ütem elbírálása a következő és közepére tehető. Az összesen tíz helyszínt magába foglaló környezetvédelmi tanösvény részét képezi a mementónak meghagyott épület is, melyen még mindig jól látható, milyen magasságban hömpölygött át a vörösiszap a településen.²⁸

4.4.4 A média szerepe

Katasztrófák során és a válsághelyzetekben elengedhetetlen a krízisinformáció szakszerű alkalmazása. Az emberek jobban felfigyelnek a katasztrófáról szóló hírekre, fokozottabb figyelmet kapnak a drámai történetek, mint a hétköznapiak. Minden esetben tájékoztatni kell a lakosságot, mert információ hiányában az események pánikot kelthetnek. E híreket közvetítése során figyelni kell a kegyeleti jogok megtartására, annak érdekében, hogy a hozzátartozók fájdalma ne tetőződjék. Ezért van szükség jól képzett és hiteles szakemberekre, akik lényegre törően és pontosan tudatják az eseményeket. Magát a katasztrófát objektív oldalról célszerű megközelítenie, amennyiben a sajtó szubjektív módon jár el, az esetleges nem kívánt cselekvések sorozatát gerjesztheti a lakosság körében.²⁹

4.5 Sztrájk- és tüntetésturizmus

E turizmusfajta alatt több munkaviszonyban álló dolgozó közösen végrehajtott munkabeszüntetését értjük. A munkavállalók célja a munkabérek emelése és a munkakörülmények javítása vagy más szociális jog kivívása. A sztrájk a

²⁸ <http://hirek.msn.mainap.hu/itthon/tanosvenyen-mutatjak-be-a-vorosiszap-katasztrofat-18513> (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

²⁹ http://www.google.hu/#hl=hu&tbo=d&sclient=psyab&q=m%C3%A9dia+szerepe+katasztr%C3%B3fa&oq=katasztr%C3%B3fa%2Bm%C3%A9dia+szerepe&gs_l=hp.1.0.0i8i30.9160.9160.3.12380.1.1.0.0.0.79.79.1.1.0...0.0...1c.1.gL1_oBuZrVI&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_qf.&fp=2ba1f39205a2e7c1&bpcl=38897761&biw=1366&bih=622 (letöltés dátuma: 2012.11.07.)

nyomásgyakorlásra irányul, a politikai indíttatásúaké pedig a kormányzati döntések befolyásolására.³⁰

A sztrájk számos formáját különböztethetjük meg:

- munkalassító
- ülősztrájk
- harci
- általános (amennyibe a gazdaság munkavállalóira kiterjed)
- teljes (egy adott szektor dolgozóinak munkabeszüntetése)
- védekező és támadó (elbocsátások és egyéb munkaadói lépések ellen irányul tiltakozásként)
- figyelmeztető (csak átmeneti munkabeszüntetés, de kilátásba helyezi a valódi, azaz a harci sztrájkot)
- vadsztrájk (nem áll mögötte szakszervezet, az alkalmazottak szervezik, ezért jogszerű.)
- demonstrációs (a tiltakozás munkavégzés közben tartandó szünet nélkül történik)
- túlzottan előírással illetve megszakításos sztrájk

A tüntető turisták minden vandál ösztönüket kiélhetik és minden elemi dühük kinyilvánítására lehetőség van. Óriási tömegek, korlátlan indulatok, fényképezőgépek villanása jellemzik ezt a fajta turizmusjelenséget, mely balhéból a sztrájkuturisták a világ kedvéért sem maradnának ki.³¹

Óriási transzparenszekkel vonulnak az utcákra, nem ritka a testre festett és az öltözködésben tükröződő akarat kinyilvánításának módja sem. Számos különjáratos busz indul a célterületre, hogy személyesen tiltakozzanak az adott helyzet ellen.

³⁰ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Sztr%C3%A1jk> (letöltés dátuma: 2012.11.07.)

³¹ <http://borsa.hu/extrem-turizmus/20100517> (letöltés dátuma: 2012.11.07.)

4.6 Globális felmelegedés turizmus

E turizmusfajta résztvevői közé leginkább a világ elitje sorolható. Az ember által okozott globális éghajlatváltozás alapjául szolgáló témában különböző szervezetek jöttek létre, melyek képviselőinek találkozása sorolható a globális felmelegedés turizmusának fogalmába.

1988-ban a WHO és az UNEP létrehozta az IPCC-t, mely az éghajlatváltozás kérdéseivel foglalkozó kormányközi testület. Három fő témában készít átfogó elemzéseket. Értékeli és rendezi a globális felmelegedést kiváltó okokról rendelkezésre álló tudományos anyagokat, elemzi az éghajlatváltozás környezetre illetve gazdaságra gyakorolt következményeit és áttekinti, majd értékeli a szükséges és szóba jöhető válaszstratégiákat.³²

E téma tanácskozás alapját szokta képezni a G8-ak találkozója is, mely a világgazdaság hét legfejlettebb országának fórumát foglalja magába. A tagok: Kanada, Franciaország, Németország, Olaszország, Japán, Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok és pénzügyi konzultáción részt nem vevő Oroszország, valamint az Európai Bizottság és képviselteti magát. A G7/G8 egy informális fórum, melynek titkársága évenként váltakozik a tagok között.³³

A globális felmelegedés turizmus velejárójaként megemlíthető a fentebb jellemzett tüntetésturizmus is. Számos sajátos gondolkodású, vagy épp természetvédő tiltakozása esik egybe e konferenciák időpontjával vagy épp helyszínével is, így ebben az esetben a két turizmusfajta összemosódik.³⁴

Jó példa erre a 2009 decemberében Koppenhágában megrendezett ENSZ éghajlatváltozási keretegyezmény konferenciája, melyre a világ vezetői érkeztek megtárgyalni, milyen módon és arányban tudnák csökkenteni a globális széndioxid-kibocsátást. A konferenciára való hatásgyakorlás érdekében a városban a tanácskozás ideje alatt a környezetvédő szervezetek és zöld pártok folyamatos tüntetéseket szerveztek. A tiltakozás támogatására számos szervezet érkezett a világ különböző pontjáról. A

³²http://hu.wikipedia.org/wiki/Glob%C3%A1lis_felmeleged%C3%A9s#Kor.C3.A1bbi_l.C3.A9p.C3.A9sek (letöltés dátuma: 2012.11.10.)

³³<http://hu.wikipedia.org/wiki/G8> (letöltés dátuma: 2012.11.10.)

³⁴<http://borsa.hu/extrem-turizmus/20100517> (letöltés dátuma: 2012.11.10.)

magyarországi résztvevők közül képviselte magát a Védegylet, a Greenpeace Magyarország, a Magyar Természetvédők Szövetsége és a Lehet Más a Politikai párt is.³⁵

4.7 Szerencsejáték- és kaszinóturizmus

A szerencsejáték egy olyan játékforma, mely során pénzben vagy értéktárgyban kifizetett tételek tesznek fel egy bizonytalan kimenetelű esemény végeredményére.

A világ szinte minden országában szigorú ellenőrzés alatt álló szerencsejátékok általában állami monopóliumok, melynek tevékenységét a pénzügyminisztérium és az adóhivatal felügyeli. A játékokra kivetett adó hatalmas bevételt jelent az államnak, amit az általános költségvetés céljaira fordítanak.³⁶

Egyes országokban a szerencsejátékok betiltásra kerültek. Ellenben, ahol engedélyezettek e szenvedélyek, ott a szerencsejáték-turizmus virágkorát éli. Legismertebb központja az USA Nevada államában található Las Vegas. A szerencsejáték iparból jelentős bevételre szert tevő államok közé tartozik például Monaco és Makaó is. Las Vegas évi 36 millió látogatóval és 125 000 szállodaszobával büszkélkedhet. 2009-ben a szállodák 80%-os telítettségét érték el. A látogatók 5%-a nyilatkozott csak úgy, hogy a kaszinók miatt érkezett ide, viszont 87% mégis bűnbe esett és a szerencsejáték „áldozata” lett. Napi átlagos 4 óra játékkal évente 9 milliárd dollár bevételt hoznak az államnak a turisták.³⁷

A szerencsejátékok jelentős részét csak a kaszinókban lehet kipróbálni, ezek közé tartoznak az ismert kártyajátékok (a póker és a huszonegy) a rulett, a kocka, a kenő, valamint a félkarú rabló.

³⁵ http://hu.wikipedia.org/wiki/Glob%C3%A1lis_felmeleged%C3%A9s (letöltés dátuma: 2012.11.10.)

³⁶ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Szerencsej%C3%A1t%C3%A9k> (letöltés dátuma: 2012.11.14.)

³⁷ http://www.ttghungary.hu/kiadvanyaink/belfold/aktualis/?c2_7_goarticle=2401&PHPSESSID=ea860e792fd710c4d3ec3f8469b541c7 (letöltés dátuma: 2012.11.14.)

4.7.1 Szerencsejáték-függőség

Az emberek nagy része kikapcsolódás céljából játszik, ellenben a hivatásos szerencsejátékosok megélhetési formaként űzik. A szerencsejáték az agyban kémiai folyamatokat indít be, így akár függőséget is képes okozni. Ez lehet enyhe, vagy súlyosabb is, amely egészen a személyes vagyon elvesztéséig, a bűnözésig vezethet, illetve családi vagy munkahelyi problémákat vonhat maga után. A hatalmas nyeremény ígérete és a játék során fellépő izgalom együttese olyan önmegerősítő folyamatokat indít be, melyek sorozatos kudarcok ellenére is visszacsábítják a játékost.

4.7.2 A magyar kaszinóturizmus

Egy amerikai, egy izraeli, egy német és magyar üzletemberekből álló befektetőcsoport Sukorón, a Velencei-tó mellett kívánt kaszinóvárost építeni. A kaszinók mellett szállodát, koncert- és konferenciaközpontot, lovas központot, valamint golfpályát is elképzeltek. A kaszinóváros designját történelmi királyságok képére szerették volna formálni, így a King's City nevet kapta volna.

A Joav Blum nevű izraeli üzletembernek eredetileg Pest megyében voltak telkei; eredetileg itt akart kaszinót építeni, de a megyében már nem volt szabad koncesszió. Így esett a választás a közép-dunántúli régióban található Sukoróra, ahol még nem osztottak ki koncessziót.

Egy szabálytalanságot követően azonban mégsem fog felépülni a kaszinóváros. A Fejér Megyei Főügyészség négy órást nyújtott be a telek kialakítása miatt a környékbeli földhivatal és jegyzők ellen. Így Joav Blum ellen közokirat-hamisítás miatt per indult.

Természetesen pozitív oldalról is meg lehet közelíteni az eseményeket, mivel a kaszinóváros létrejötte 2500 munkahelyet teremtett volna, fellendítette volna az idegenforgalmat, melyből jelentős adóbevételek származtak volna, nem beszélve a koncessziós jogról, melyért 900 milliót kapott volna évente az állam. Egyetlen baj csak az volt, hogy ezt a beruházást számos szabálytalanság döntötte romba.³⁸

³⁸ http://index.hu/belfold/2010/09/15/hogyan_kaszinoztak_sukoron/ (letöltés dátuma: 2012.11.14.)

Sikeresebb vállalkozásnak bizonyul a bezenyei kaszinóváros építése, az első szórakoztatókomplexum megnyitását 2014 elejére tervezik.

A Közép-Európa legnagyobb beruházásaként emlegetett magyar-osztrák-szlovák hármashatár közelében felépülő komplexum több mint 300 millió euró összértékű befektetés lesz. A projekt felét hitelekől kívánják finanszírozni. Működtetése évi 20 milliárd forint adóbevételt jelent az államkincstárnak. A tulajdonosok: Alfred Supersberger és Hans Asamer partnerükkel, a Hard Rock Internationalal az építésre kész állapotig fejlesztették a projektet, már csak a felépítés finanszírozásáról kell gondoskodniuk.

Optimális helyzetben a működő kaszinóváros 1200 új munkahelyet teremt majd közvetlenül, melyek nagy részét a hazai munkavállalók tölthetik majd be.³⁹

4.8 Kábítószer-turizmus

Ha drogturizmus, akkor mindenkinek Hollandia jut eszébe. Ez nem csoda, hiszen Hollandia az egyetlen európai állam, ahol a könnyűdrog fogyasztás országszerte legalizált tevékenységnek számít, és évtizedek óta nagy összegeket profitál a drogturizmusból. De az új rendelet bevezetésével ez 2012. május 1. óta megváltozott, melynek értelmében az ország három déli tartományának coffee shopjaiban külföldiek számára nem adhatnak ki cannabis. A helyieket is csak akkor szolgálják ki, ha rendelkeznek 'wietpas' klubkártyával, melynek egyik feltétele a nyilvántartásba vétel. 2013. január 1-jétől Hollandi összes coffee shopjára kiterjesztésre kerül a korlátozás.⁴⁰

A konzervatív kormány a rendelet bevezetését azzal indokolja, hogy céljuk elsősorban a belga, német és francia fiatalok inváziójának megfékezése, akik hétvégenként elárasztják a déli városokat, közlekedési dugót okozva és zavart keltve a helyiek életében. Az intézkedés szinte felszámolja a határ menti drogturizmust, de a forgalom nem változott; a

³⁹ http://mandiner.hu/cikk/20121002_mar_iden_elindulhat_a_bezenyei_kaszinoberuhazas
(letöltés dátuma: 2012.11.14.)

⁴⁰ <http://www.origo.hu/utazas/20100722-drog-es-partiturizmus-ket-kontinensen.html>
(letöltés dátuma: 2012.11.14.)

külföldiek az utcán szerzik be így az árut, a helyiek 90%-a pedig elzárkózik a regisztrált felhasználástól.

A kritikusok szerint a rendelet épp visszafelé sült el, mint ahogy azt bevezetői remélték, még nagyobb káoszt eredményezett a köztereken mint eddig. A rendelkezés az állami adóbevételekkel szemben most már a bűnszervezetek vagyonát növeli. A Stichting Belangenbehartiging Coffeeshoppersneel Nederland (SBCN) szóvivője szerint a rendelet figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a marihuánát vásárló bel-és külföldiek jelentős része magas fajlagos költségű vendég volt, akik nem csak a kábítószer fogyasztás kedvéért érkeztek Hollandiába. Az ország szálloda- és vendéglátóipar érdekvédelmi szervezete több újságcikkben is beszámol arról, milyen károk érték a szektort a drogtilalom bevezetésével.⁴¹

A választások előtt álló Hollandiában kilenc pártból mindössze csak három támogatja a coffeeshopok bezárását.

Már korábban betiltásra kerültek Hollandiában a szárított hallucinogén gombák („varázsgomba”), melynek hatása leginkább az LSD-hez hasonlatos. Ezt követte az újabb tiltás, mely a gomba termesztésének és frissen szedett változatának árusítására vonatkozott. Ezekkel megbirkózott az ország, és most kiderül miként viszonyul a coffeeshop bezárásokhoz.

4.9 Szexturizmus

A következőkben egy olyan sajátos turisztikai üzletágról esik szó, melyről senki sem beszél gátlások nélkül, viszont rendkívül keresett.

E turizmus keretén belül azért látogatja meg valaki az adott országot, hogy a helyi lakossággal teremtsen szexuális kapcsolatot. A gyakori célpontok között szerepel Thaiföld, Kenya és a Karib-szigetek is.

A jelenség tulajdonképpen nem új, mivel a 18-19. században Európa zordabb éghajlatú országaiban élő unatkozó urak (néha hölgyei is) gyakran kerestek a Földközi-tenger

⁴¹http://www.turizmusonline.hu/aktualis/cikk/mar_hollandiaban_sem_fuvezhet (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

partján egzotikus kalandokat. A kényszerűség akkor még a tehetségek kiváltsága volt, ám a tömegturizmus kialakulásával a szex-turizmus globális méreteket öltött és embermilliókat foglalkoztató iparaggá nőtte ki magát. Először Dél- és Kelet-Ázsiában, majd Latin-Amerikában, Fekete- és Észak-Afrikában bontakozott ki. A vasfüggöny lehullásával kelet-Európára is kiterjedt. A kereslet nem képez homogén csoportot, lehetnek férfiak, nők, fehérek, feketék, ázsiaiak, heteroszexuálisok vagy épp saját nemükhöz vonzódók, tehetségesek vagy kevésbé módosak.⁴²

A turizmust és a szexet képzeletünkben általában egy férfi kapcsolja össze, aki egy fejlődő országból egy harmadik világbeli országba utazik abból a célból, hogy ott prostituáltakkal létesítsen kapcsolatot. Fejlődő világunkban egyre inkább elfogadottabbá válik viszont, hogy a nők számára is létezik szex-turizmus. A gyengébbik nem esetében viszont az új megfogalmazás szerint románcutazásról beszélhetünk. A fogalom jól tükrözi, hogy a helybéli férfiak és a turisták kölcsönösen úgy élik meg a létrejött kapcsolatot, mint egy románcot és sokkal nagyobb szerepe van az udvarlásnak, mint a pénzért vásárolt szexnek. A gyöngédségre vágyó nők vacsorameghívással, pénzzel és ajándékokkal kedveskednek alakalmi társuknak, mellyel úgymond szociális segélyben részesítik a partnert.⁴³

Felmerül a kérdés mi is motiválja a szexutazót, miért hagyja el otthonát, csak azért, hogy olyan szolgáltatást vegyen igénybe, melyet otthon is megkaphat. Három csoportba lehet ezen okokat sorolni. Az első a család és a barátok jelenlétének elkerülése, a társadalmi kontrol aluli kibújás. A második az olcsó munkaerő, mely megjelenik a szex termékek és szolgáltatások szintjén is. Harmadik a jogi környezet, mivel sok ország aláírta a New Yorki Konvenciót, mely megtiltja a legális örömházak működtetését. Az „Emberkereskedelelem és mások prostitúciós tevékenységének felszámolását célzó konvenció” 1951. július 25-én lépett hatályba.

Ha szexutazás, akkor Thaiföld. De miért is vált ennyire közismertté az ország a szexutazás kapcsán? Ennek oka a rettenetes szegénységben, valamint a vietnámi háború idején jelenlévő amerikai katonák jelenlétében keresendő. Mire kivonultak az országból, már kiépült a szexipar, így újabb potenciális kliensek után kellett nézni, melyet

⁴² Bognár Demeter, (Utazás a kéjszakágba). *HVG*, XXVIII. évfolyam. (2006). 38-39.o.

⁴³ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Szexutazás> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

a nyugati fehér (észak-amerikai és nyugati-európai) turistákban találtak meg, és e kereslet mai napig jelen van.⁴⁴

Vannak olyan szexturisták akik csak 1-2 hétre látogatnak el az adott országba és olyanok is, akik rendszeresen visszajárnak és hosszabb időt is eltöltenek adott helyen. A kezdő otléte alatt maximum 1-2 nővel létesít kapcsolatot, míg a visszajáró „profi” napi 1-3 nővel. Sok embert ejtett ámulatba a szexuális kapcsolatok létesítésének e könnyű módja, mert lakóhelyükön erre nincs lehetőség vagy jóval szegénylősebbek és nem találják magukat elég vonzónak. Thaiföldön sok esetben nem az a lényeg ki hogyan néz ki, hanem, hogy meg tudja e fizetni a szolgáltatást. Ha van elég pénz, akkor a kiszemelt partner könnyen megszerezhető, nem számít a külső és az életkor sem.⁴⁵

A válság következtében a lányok még inkább keresik a pénzszerzési lehetőséget, így a piacon túlkínálat alakult ki. Könnyű lehetőségnek bizonyul e szolgáltatások útján jövedelemhez jutni. Ezért a thai lányok titkon azon reménykednek, hogy egy ilyen alkalmi kapcsolat következtében kiemelkedhetnek a szegénységből és nyugatra viszik őket feleségnek.

Jellemzően csökken a prostituáltak életkora, melyet az AIDS-től való félelem is motivál. A szexipar a „romlatlan friss hússal” akarja továbbra is a piacon tartani az AIDS-statisztikától elbizonytalanodó keresletet. A harmadik világ rettenetes nyomorán rövid időn belül semmilyen szimpózium nem segít. Sajnos a thaiföldi rendőrség igen korrupt, hiszen esze ágában sincs a számára jól jövedelmező gyerekprostitúció ellen fellépni. Így, ha már a kínálatot nem lehet befolyásolni, legalább a turisták elijesztésével próbálkozik a gazdagabb országok követelményének egy része. Eddig csak annyit sikerül elérni, hogy az utazási irodák katalógusaiban már csak burkoltan fedezhető fel a szexturizmus-reklám.⁴⁶

⁴⁴ <http://www.divehardtours.com/thaifoldi-szexturizmus/> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

⁴⁵ <http://szexturistatobozo.blog.hu/> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

⁴⁶ Nemes Gábor, (Veszélyes viszonyok). *HVG*, XVII. évfolyam. (1995). 47-48.o.

4.10 Adóparadicsom-turizmus

Adóparadicsomnak nevezzük azon országokat, ahol kedvező adózási feltételeket biztosítanak a különböző cégek és gazdasági szereplők számára. Ezek gyakran kicsiny elszigetelt országokban alakulnak ki, ahol kedvezőtlen természeti adottságok következtében alacsony jövedelmet hoz a mezőgazdaság és az ipar. A turizmus kihasználása mellett az idegen tőke vonzásából tartják fenn magukat. Az adóparadicsomok egymástól eltérő, de rendszerint kedvező engedményeket biztosítanak számos vállalatnak. Ilyen kedvezmény a minimális összegű társasági adó, az állam felé történő minimális bejelentési kötelezettség, továbbá a tényleges tulajdonos és vezető nevét sem kell nyilvánosságra hozni, valamint a közgyűlések megtartására bárhol lehetőség van. Megesik, hogy egyáltalán nem, vagy csak minimális összegű személyi jövedelemadót kell fizetni, melynek feltétele az adott országba való áttelepülés.⁴⁷

Ilyen adóparadicsom például Monaco, Új-Zéland, San Marino, Málta, Dubai, Makaó és sok kisebb állam.

Kitűnő példa erre a Forma-1 hétszeres világbajnoka Michael Schumacher, aki mintegy 20 millió adót takarít meg azzal, hogy reklám- és szerzői jogait tulajdonló cégét hazája helyett, az alacsonyabb adókulcsú Svájcban jegyezte be, illetve személyi jövedelemadóját monacói lakosként minimalizálta.

Egyre több ország csatlakozik a Gazdasági Fejlesztési és Együttműködési Szervezet szabályaihoz, mely értelmében megnyílnak az adóügyi információcsere csatornái. Ennek következtében már Andorra és Svájc sem számít adóparadicsomnak.⁴⁸

Ezek után ki gondolná, hogy Magyarország adóparadicsomnak számít. A hír viszont igaz, hazánk rejtett adóparadicsom számít a cseh cégek számára, közölte a cseh pénzügyi tájékoztató ügynökség (CEKIA). 2009-től 2012-ig 41 százalékkal (944-re) nőtt a cseh

⁴⁷ <http://ecopedia.hu/adoparadicsom> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

⁴⁸ s.n.,(Vége az andorrai adóparadicsomnak).*Figyelő*, LV. évfolyam.(2011). 6. o.

cégek száma, melyek hivatalos székhelyét Budapestre helyezték át. Az ok az alacsony adók és az osztalék, illetve a tőkeműveletek nyereségének adómentessége hazánkban.⁴⁹

4.11 Űrturizmus

Az űrturizmus az a tevékenység, mely során embereket szállítanak a világűrbe és ez az élmény hatalmas összegekért bárki számára megvásárolható. Az ilyen személyt a köznyelvben űrturistának nevezik. Igazi űrturizmusra alkalmas űrhajóval csak Oroszország rendelkezik. A Szojuz űrhajóval a turisták a Nemzetközi Űrállomásra látogathatnak el, mely utazások szervezője a Space Adventures. Az Egyesült Államokban eddig inkább űrúgrásnak nevezhető utazásokat szervezett a Virgin Galactic cég, mely csak pár perces utat foglal magában.⁵⁰

A Szujozokkal jóval teljesebb szolgáltatás vehető igénybe, az amerikai ShipTwo és a Lynx űrúgrásaihoz képest. Ezen gépek száz kilométernél magasabbra nem jutnak fel és a súlytalanság is csak pár percig érezhető, az oroszokkal ellentétben, ahol az ISS rakétákkal Moszkva a jóval magasabb árért teljesebb élményt kínál.⁵¹

Egyesek szerint John Glenn volt az első űrturista 1988-ban, egy amerikai repülőgépen, azonban őt nem szokták figyelembe venni, mondván ő nem fizetett az űrutazásért, csak tesztalanya volt az idős emberi szervezet űrbéli megpróbáltatásainak feltérképezésére. Valószínűleg egyszer eljön az az idő, amikor az űrturisták névsora igen hosszú lesz, de ma még felsorolható számuk.

1. **Denis Tito** (2001) – A 60 éves kaliforniai üzletember 20 millió dollárt fizetett azért, hogy ő lehessen a világ első űrturistája.⁵²
2. **Mark Shuttleworth** (2002) – Az internetes szolgáltatások révén többszörös dollármilliomos dél-afrikai üzletember.

⁴⁹ http://m.magyarancs.hu/lokal/off-shore_cegek_az_adoparadicsom_meghoidasa-53178
(letöltés dátuma: 2012.11.18.)

⁵⁰ <http://hu.wikipedia.org/wiki/%C5%B0rturizmus> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

⁵¹ http://hvg.hu/Tudomany/20120229_urturizmus (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

⁵² s.n.,(A határ a csillagos ég). HVG, XXIII. évfolyam.(2001). 39-41.o.

3. **Gregory Olsen** (2005) – A nagyérzékenységű kamerákat gyártó amerikai cég tulajdonosa.
4. **Anousheh Ansari** (2006) – Iráni származású amerikai üzletasszony, a Prodea Systems cég tulajdonosa.
5. **Charles Simonyi** (2007) - Az első magyar származású űrturista és a második magyar, aki a világűrben járt. Amerikában élő szoftverfejlesztő és üzletember.
6. **Richard Garriott** (2008) – Videojátékokból meggazdagodott amerikai üzletember.
7. **Charles Simonyi** (2009) – Az első űrturista, aki már másodszor is járt az űrben.
8. **Guy Laliberté** (2009) – Kanadai üzletember, a Cirque de Soleil cirkusz alapítója.

A tudósok és az egyszerű turisták mellett a különleges megrendelők is megjelentek. A brit Mark Burnett az amerikai NBC tévétársaság számára valóságshow-t szeretett volna készíteni. Az amerikaiakat egy egymilliárd dollárt ajánló producerek csoportja kereste fel, aki „Szex az űrben” című felnőtteknek szóló filmforgatásra szerették volna igénybe venni az űrrepülőgépet. Az első űrpornó azonban még várat magára, mivel a Virgin Galactic nemet mondott az ajánlatra.

Az amerikai Space Island Group hosszú távra tekint előre. Nézete szerint nem is olyan távoli a nap, amikor az űrben hotelek és szórakoztatóközpontok várják majd a kalandvágyó turistákat.

Akadnak persze szkeptikusok is, akik szerint nem vár oly fényes jövő az űrturizmusra, mivel a világ valaha létezett legkockázatosabb üzletágának tartják.⁵³

⁵³ s.n.,(Visszaszámlálás). HVG, XXXIV. évfolyam.(2012). 60-61.o.

5 ÖSSZEGZÉS

Tudományos Diákköri dolgozatom tartalmát a szélsőséges turisztikai kínálat feltérképezése hatja át. A turisztikai döntések, a történelem folyamán bekövetkezett változásainak időrendbe állításával eljutottam egészen napjaink igényeiig. Általánosságban és konkrét példákon keresztül is bemutattam a kereslet eltorzulását az alternatív turizmusfajták irányába, melyek témájául az extrém sport- és kalandturizmus, a bevásárló-turizmus, az üzemanyag turizmus, a katasztrófaturizmus, a sztrájk- és tüntetésturizmus, a globális felmelegedés turizmus, a szerencsejáték- és kaszinóturizmus, a kábítószer-turizmus, a szexturizmus, az adóparadicsom turizmus, és az űrturizmus szolgált.

A szakirodalomban fellelhető elméletekre, gondolatokra és eredményekre támaszkodva, valamint a köztük lévő kapcsolatokat összehasonlítva született meg kutatásom.

A hazai vonatkozások és példák megfoghatóbbá tették e szélsőséges kínálatot; rámutattak arra, hogy nem is oly távoliak ezek a turizmusfajták. Érezkelni lehetett, hogy mi is részesévé válhatunk egyes fajták keresletének.

Értelmet nyert, hogy a szélsőséges turisztikai kínálat már nem is egy megdöbbentő jelenség, hiszen belopózhat mindennapjainkba, részeseivé válhatunk akarattal vagy akaratlanul, a döntés a mi kezünkben van.

Irodalomjegyzék

Puczó László-Rátz Tamara [1998]: A turizmus hatásai. Aula Kiadó Kft. Székesfehérvár

Tasnádi József [1988]: A turizmus rendszere. Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola, Szolnok

Szakalapok:

Bognár Demeter,(Utazás a kéjszakágba). *HVG*, XXVIII. évfolyam.(2006).

Nemes Gábor,(Veszélyes viszonyok). *HVG*, XVII. évfolyam.(1995).

Németh András,(A szomszéd benzinje). *HVG*, XXXIII. évfolyam.(2011). 56-58.o

Papp Emília,(Bátraké a balszerencse). *HVG*, XXIV. évfolyam.(2007).

Poór Csaba,(Háztűznézők). *HVG*, XXVII. évfolyam.(2005).

Poór Csaba,(Veszélyesők). *HVG*, XXVIII. évfolyam.(2006).

s.n.,(A határ a csillagos ég). *HVG*, XXIII. évfolyam.(2001).

s.n.,(Magyar vándorok). *HVG*, XXVI. évfolyam.(2004).

s.n.,(Vége az andorrai adóparadicsomnak).*Figyelő*, LV. évfolyam.(2011).

s.n.,(Vége az andorrai adóparadicsomnak).*Figyelő*, LV. évfolyam.(2011). 6. o.

s.n.,(Visszaszámlálás). *HVG*, XXXIV. évfolyam.(2012).

Internetes források:

<http://ado.hu/szaklap/ado-kodex/2012-7-1v1/az-uzemanyag-turizmus-visszaszoritasa-1>
(letöltés dátuma: 2012.10.17.)

<http://borsa.hu/extrem-turizmus/20100517> (letöltés dátuma: 2012.11.07.)

<http://borsa.hu/extrem-turizmus/20100517> (letöltés dátuma: 2012.11.10.)

<http://ecopedia.hu/adoparadicsom> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

<http://feol.hu/hirek/gyilkossagtura-1197005> (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

<http://hirek.msn.mainap.hu/itthon/tanosvenyen-mutatjak-be-a-vorosiszap-katasztrof-at-18513> (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/%C5%B0rturizmus> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

http://hu.wikipedia.org/wiki/A_turizmus_t%C3%B6rt%C3%A9nete (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

http://hu.wikipedia.org/wiki/Ajkai_v%C3%B6r%C3%B6sszapkasztr%C3%B3fa (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

http://hu.wikipedia.org/wiki/Extr%C3%A9m_sport (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/G8> (letöltés dátuma: 2012.11.10.)

http://hu.wikipedia.org/wiki/Glob%C3%A1lis_felmeleged%C3%A9s (letöltés dátuma: 2012.11.10.)

http://hu.wikipedia.org/wiki/Glob%C3%A1lis_felmeleged%C3%A9s#Kor.C3.A1bbi_l.C3.A9p.C3.A9sek (letöltés dátuma: 2012.11.10.)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Kalandturizmus> (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Szerencsej%C3%A1t%C3%A9k> (letöltés dátuma: 2012.11.14.)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Szexturizmus> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Sztr%C3%A1jk> (letöltés dátuma: 2012.11.07.)

http://hvg.hu/itthon/20120122_bevasarlo_turizmus_hatar_menti_megyek (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

http://hvg.hu/kkv/20120423_bevasarloturizmus_szerbia (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

http://hvg.hu/Tudomany/20120229_uriturizmus (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

http://index.hu/belfold/2010/09/15/hogyan_kaszinoztak_sukoron/ (letöltés dátuma: 2012.11.14.)

http://itthon.hu/site/upload/mtrt/Turizmus_Bulletin/00_12/R-33.htm (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

http://m.magyararancs.hu/lokal/off-shore_cegek_az_adoparadicsom_meghodontasa-53178 (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

http://mandiner.hu/cikk/20121002_mar_iden_elindulhat_a-bezenyei-kaszinoberuhazas (letöltés dátuma: 2012.11.14.)

<http://privatbankar.hu/ado/lealdozoban-az-ukrajnai-uzemanyag-turizmus-246499> (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

<http://szexturistatobozo.blog.hu/> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

<http://www.dehir.hu/debrecen/a-korhazak-szerint-nem-egyertelmu-mi-szamit-extresportnak/2012/08/30/> (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/extrem_turisztikai_vallalkozasok_sikerei/2235003/ (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

<http://www.divehardttours.com/thaifoldi-szexturizmus/> (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

http://www.elelmszer.hu/fmcg_szakmai_hirek/cikk/budapest_a_nemzetkozi_bevasarlotu_rizmus_elvonalaban (letöltés dátuma: 2012.10.17.)

http://www.femina.hu/utazas/a_katasztrofaturizmus_menti_meg_devecsert_es_kolontart (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

http://www.femina.hu/utazas/kepes_cikkek/megrazo_kepek_a_katasztrofaturistak_10_ke_dvenc_helye_a_vilagban?img=9#kepescikk (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

http://www.google.hu/#hl=hu&tbo=d&scient=psyab&q=m%C3%A9dia+szerepe+katasztrofaturizmus&oeq=katasztrofaturizmus&gs_l=hp.1.0.0i8i30.9160.9160.3.12380.1.1.0.0.0.0.79.79.1.1.0...0.0...1c.1.gL1_oBuZrVI&pbx=1&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_qf.&fp=2ba1f39205a2e7c1&bpcl=38897761&biw=1366&bih=622 (letöltés dátuma: 2012.11.07.)

<http://www.msbsz.hu/a-snowboard-tortenete/a-snowboard-tortenete-c18> (letöltés dátuma: 2012.10.15.)

<http://www.origo.hu/utazas/20100722-drog-es-partiturizmus-ket-kontinensen.html> (letöltés dátuma: 2012.11.14.)

http://www.ttghungary.hu/kiadvanyaink/belfold/aktualis/?c2_7_goarticle=2401&PHPSESSID=ea860e792fd710c4d3ec3f8469b541c7 (letöltés dátuma: 2012.11.14.)

http://www.turizmusonline.hu/aktualis/cikk/mar_hollandiaban_sem_fuvezhet (letöltés dátuma: 2012.11.18.)

<http://www.utazas.ma/katasztrofaturizmus> (letöltés dátuma: 2012.11.05.)

1. számú Melléklet

Bázisugrás

Csernobil, a szellemváros

Auschwitz – Krematórium

Cunami Japán partjainál

Cafeeshop Amszterdamban

Virgin Galactic SpaceShipTwo űrrepülő

